

vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat II och allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45.

I likhet med departementschefen har riksdagen funnit övervägande skäl tala för att ny allmän beredskapsstat för innevarande budgetår icke nu fastställes. Med hänsyn till läget på arbetsmarknaden synes behovet av beredskap på området tills vidare kunna anses tillgodosett genom en förlängning i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag av den under vårsessionen lämnade fullmakten att disponera anslag på 1944/45 års allmänna beredskapsstat.

Under återopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen bemyndigat Kungl. Maj:t att, intill dess ny allmän beredskapsstat av riksdagen fastställts, därest arbetsmarknadsläget så påfordrar, inom ramen av ett belopp av 150 miljoner kronor meddela beslut om utförande av arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat II och allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45.

Stockholm den 12 december 1945.

Med undersåtlig vörndnad.

Nr 585.

Godkänd av första kammaren den 14 december 1945.

Godkänd av andra kammaren den 14 december 1945.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 288.)

Till Konungen.

I propositionen nr 367 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 19 oktober 1945, föreslagit riksdagen att medgiva, att statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet må utgå i huvudsaklig enlighet med av chefen för ecklesiastikdepartementet i nämnda statsrådsprotokoll förordade grunder.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft

dels motionen I: 410, vari hemställts, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 367 vidtager den ändringen i föreslagna bidragsregler, att intet skoldistrikt erhåller mindre skolbyggnadsbidrag än som skulle ha utgått vid tillämpning av nu gällande bestämmelser;

dels de likalydande motionerna I: 411 och II: 644, i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i de av Kungl. Maj:t föreslagna grunderna för statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet som i motionerna angivits;

dels de likalydande motionerna I: 409 och II: 643, i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 367 måtte uttala sig

för att i motionerna återgivna statsbidragstabell måtte tillämpas vid fördelningen av statsbidragen till folkskolebyggnader;

dels de likalydande motionerna I: 412 och II: 645, i vilka hemställts, 1:o att riksdagen vid behandlande av Kungl. Maj:ts proposition nr 367 måtte uttala sig för, att den å sid. 31 i propositionen intagna tabellen ändras så, att tabellen börjar med "högst 4" (antal skattekronor per invånare) och att statsbidraget för denna grupp sättes till "80 till 60 procent" av bidragsunderlaget samt att nästa rad i tabellen ändras till "över 4 högst 7" och statsbidraget till "75 till 55 procent", samt att rad 3 strykes ävensom 2:o att riksdagen förklarar, att den intet har att invända mot att de här föreslagna bestämmelserna rörande statsbidragets storlek må tillämpas så, att där särskilda skäl därtill äro statsbidrag må kunna beviljas med högre belopp än som motsvarar 80 procent av bidragsunderlaget;

dels de likalydande motionerna I: 423 och II: 646, i vilka hemställts, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 367 måtte besluta att övre gränsen för kommuner, vilkas statsbidragsframställningar skola omprövas enligt i propositionen meddelad övergångsbestämmelse, skall utgöra sex skatte-kronor per invånare, och icke fem, såsom i propositionen föreslagits;

dels och motionen II: 666, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 367 måtte medgiva, att statsbidrag må utgå till anskaffande av för undervisning i kvinnlig slöjd erforderligt antal symaskiner även beträffande skolor, där särskilda handarbetssalar icke inredas.

Riksdagen är ense med 1945 års folkskolesakkunniga och departementschefen om att det får betraktas såsom en väsentlig svaghet i gällande system för statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet, att statsbidrag utgår med procentuellt samma bidragsbelopp, vare sig det gäller ekonomiskt bärkraftiga eller mindre bärkraftiga kommuner. Riksdagen finner därför i likhet med departementschefen önskvärt, att en ändring härutinnan vidtages.

Riksdagen godkänner i princip förslaget, att nu gällande statsbidragssystem ändras därefter att det möjliggör en differentiering av statsbidragets procentuella storlek efter kommunernas ekonomiska bärkraft. Det har därvid synts riksdagen praktiskt att, på sätt departementschefen förordat, en särskild statsbidragsskala fastställs, vari de procentsatser angivas, som anses böra gälla vid olika skatteunderlag — uttryckta i antalet skatte-kronor per invånare — samt att därvid procentsatserna uttryckas med maximi- och minimivärden i syfte att medgiva visst utrymme för hänsynstagande även till andra på den ekonomiska bärkraften inverkan faktorer än skatteunderlagets storlek.

Beträffande statsbidragsskalans närmare utformning ha motionsvis framförts ett flertal yrkanden, avseende ändring i Kungl. Maj:ts förslag.

I motionerna I: 411 och II: 644 samt i motionen I: 410 framföras icke några invändningar mot Kungl. Maj:ts förslag, i vad avser en förbättring för de ekonomiskt svagare kommunerna, men å andra sidan hävdas, att denna förbättring icke bör ske på de bärkraftigare kommunernas bekostnad. Enligt dessa motioner borde den lägsta statsbidragsprocenten fastställas till 50. I motionerna I: 409 och II: 643 förordas en statsbidragsskala, som innebär en förhöjning överlag av procentsatserna med 5 procent i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag samt därjämte en viss utbyggnad nedåt av statsbidragsskalan. Härigenom skulle statsbidragsmaximum bli 80 procent och statsbidragsminimum 20 procent. Slutligen yrkas i motionerna I: 412 och II: 645 en förändring av bidragsskalan i syfte att höja bidragsprocenten för kommuner med mycket lågt skatteunderlag.

Med anledning av nu ifrågavarande yrkanden får riksdagen erinra, att såväl 1945 års folkskolesakkunniga som departementschefen utgått från ett "normalskatteunderlag" av omkring 10 (9—11) skattekronor per invånare och att kommuner med detta skatteunderlag skulle berättigas till ett statsbidrag av omkring 50 (55—45) procent. Denna relation har sedan fått bilden den axel, i förhållande till vilken procentsatserna differentierats såväl uppåt som nedåt med lika stora intervaller. Riksdagen har icke ansett sig böra frångå detta enligt riksdagens mening principiellt sett riktiga tillvägagångssätt vid utformningen av statsbidragsskalan, vilket skulle bli fallet vid ett bifall till vissa av de ifrågavarande motionerna. Riksdagen har likväl icke kunnat undgå att finna ett visst berättigande i de erinringar, som i förevarande motioner framförts gentemot Kungl. Maj:ts förslag. Sålunda har riksdagen funnit, å ena sidan, att statsbidragsminimum satts väl lågt och, å andra sidan, att de ekonomiskt svagaste kommunerna borde kunna påräkna ett något högre statsbidrag än som skulle följa vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag. I syfte att tillgodose båda dessa synpunkter har riksdagen ansett, att statsbidragsskalan bör givas följande utseende.

Antal skattekronor per invånare		Statsbidrag i % av bidragsunderlaget
	högst 5	80—70
över 5	„ 7	75—65
„ 7	„ 9	70—60
„ 9	„ 11	65—55
„ 11	„ 13	60—50
„ 13	„ 15	55—45
„ 15	„ 17	50—40
„ 17	.....	45—35

Detta innebär, att statsbidraget vid "normalskatteunderlaget" 9—11 skattekronor per invånare i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag höjts med 10 procent, varav följt en höjning även av övriga procentsatser. Riksdagen har icke bortsett från att riksdagens ställningstagande medför en icke oväsentlig merkostnad för statsverket i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag.

1945 års folkskolesakkunniga ha ansett Kungl. Maj:t böra äga befogenhet att, där synnerliga skäl därtill äro, bevilja statsbidrag med högre procent än den högsta som följer av statsbidragsskalan. Departementschefen har — såvitt riksdagen kunnat finna — anslutit sig till de sakkunnigas förslag på denna punkt. Jämväl riksdagen anser, att Kungl. Maj:t bör äga sådan befogenhet.

Vad departementschefen dessutom anfört beträffande beräkningen av statsbidragen har icke i övrigt givit riksdagen anledning till erinran eller uttalande.

Riksdagen har bifallit Kungl. Maj:ts förslag med avseende å statsbidragsbeloppens utbetalning.

Jämväl beträffande övergångsbestämmelserna har riksdagen ansett sig kunna i huvudsak bifalla vad Kungl. Maj:t föreslagit. Riksdagen har dock funnit, att bärande skäl i motionerna I: 423 och II: 646 anförts för att gränsen för de kommuner, vilka övergångsvis skulle äga påkalla omräkning av statsbidragsbeloppet till överensstämmelse med de nya statsbidragsgrunderna, höjes från 5 till 6 skattekronor per invånare. Riksdagen förutsätter, att Kungl. Maj:t vid utfärdandet av övergångsbestämmelserna vidtager nämnda höjning.

I motionen II: 666 har yrkats, att riksdagen skulle medgiva, att statsbidrag må utgå till anskaffande av för undervisning i kvinnlig slöjd erforderligt antal

symaskiner även beträffande skolor, där särskilda handarbets-salar icke inredas. Nämnda yrkande överensstämmer med ett av skolöverstyrelsen i dess utlåtande över de sakkunnigas betänkande framlagt förslag, vilket emellertid avvisats av departementschefen bland annat med hänsyn till sambandet med underhålls- och materielbidraget. Riksdagen vill icke förneka, att ett visst sådant samband föreligger. I detta sammanhang får riksdagen erinra om att skolöverstyrelsen med anledning av en av 1944 års riksdag i dess skrivelse nr 258 gjord hemställan framlagt förslag rörande grunderna för underhålls- och materielbidraget. Vid anmälan i 1945 års statsverksproposition av nämnda utredning förklarade sig dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet anse nödvändigt att föranstalta om en överarbetning av skolöverstyrelsens förslag, vilken överarbetning lämpligen borde anförtros 1945 års folkskolesakkunniga. Riksdagen fann icke anledning till erinran mot att en sådan överarbetning vidtogs och förutsatte, att denna komme att fullföljas med all möjlig skyndsamhet. Då riksdagen funnit förslaget om statsbidrag till kostnaderna för anskaffande av symaskiner beaktansvärt, utgår riksdagen ifrån att denna fråga ånyo upptages till övervägande i samband med nämnda överarbetning.

Vad departementschefen i övrigt i fråga om statsbidragsområdets omfattning anfört har icke givit riksdagen anledning till erinran eller uttalande.

Riksdagen ansluter sig till vad departementschefen anfört i fråga om handläggningen av ärenden angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet. Riksdagen har sålunda funnit, att de centrala statsmyndigheternas granskning bör omfatta såväl en prövning av lokalbehovet som ock en teknisk-ekonomisk granskning av de planerade byggnadsföretagen dock att, såsom i propositionen uttalats, vederbörlig hänsyn därvid bör tagas till enskilda skoldistrikts förmåga att själva planera sina skolbyggnadsföretag.

I fråga om finansieringen och utbetalningen av statsbidragen har riksdagen icke funnit anledning till annan erinran mot vad departementschefen anfört, än att de av departementschefen gjorda beräkningarna rörande den kommande anslagsbelastningen givetvis influeras av riksdagens ställningstagande i det föregående.

Med åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 410, I: 411 och II: 644, I: 409 och II: 643, I: 412 och II: 645 samt I: 423 och II: 646, medgivit, att statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet må utgå i huvudsaklig överensstämmelse med av riksdagen i det föregående angivna grunder.

Stockholm den 14 december 1945.

Med undersätlig vördnad.
